

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 :: Publicerad den 17 september 2008

Utskriftsvänlig pdf-fil

[Läs mer om idrott, etnicitet och integration på idrottsforum.org](#)[Läs mer om idrott i Norge på idrottsforum.org](#)

Alla samhällen har i alla tider ställts inför problemet att inom existerande strukturer assimilera utifrån kommande människor. Historiskt har detta resulterat i såväl fruktansvärda konflikter som fruktbar sammansmältning. Idag är världen en öppen plats – man talar om globalisering – och den ökade rörligheten har skapat integrationsproblem över hela klotet. Dagens samhällsingenjörer söker med ljus och lykta efter metoder för framgångsrik integration, och idrotten har utsetts till den verkliga vinnaren, kanske främst till följd av föreställningen om idrottens förbrödande effekt i mellanfolkliga relationer. Men hur står det till med den saken? På forumets sida för **idrott, etnicitet och integration** finns ett flertal texter som behandlar och problematiserar idrottens integrationspotential. På den sidan hamnar nu också en länk till Anders Östnäs' recension av **Mette Anderssons Flerfarget idrett: Nasjonalitet, migrasjon og minoritet** som studerar frågan på norsk botten mot bakgrund av undersökningen av tre elitidrotter, friidrott, basketboll och fotboll. Synnerligen givande läsning, konstaterar vår recensent i en kunnig recension av en viktig bok.

Viktig norsk studie om idrott och integration

Anders Östnäs

Nordic Evaluation Group, NORDEG

*Mette Andersson***Flerfarget idrett: Nasjonalitet, migrasjon og minoritet**

216 sidor, hft.

Bergen: Fagbokforlaget 2008

ISBN 978-82-450-0721-3

Bakgrund

Bakgrunden till studien är den norska sociologen Mette Anderssons stora intresse för det flerkulturella Norge och arbetet med minoritetsungdom och identitet, som mynnade ut i en doktorsavhandling framlagd vid Sociologiska institutionen vid Universitetet i Bergen 1999. I insamlingsmaterialet fann hon att unga människor med förankring i idrotten hade en speciell framtidstro, d.v.s. att idrotten var en arena där man som migrant lättast kunde nå framgångar i det norska samhället. I samband med ett halvt års vidarestudier i England efter avhandlingen kom hon i kontakt med idrottsforskningen och bl.a. dess inriktning mot globalisering och rasism, vilket låg i linje med hennes eget forskningsfält. Hon sökte pengar till ett treårigt projekt kring elitidrott och migration, vilket också beviljades av Norges forskningsråd. Denna bok kan ses som slutresultatet av projektet.

Disposition, syfte och metod

Boken är indelade i nio kapitel följt av två appendix, litteraturlista och sökordsregister. De nio kapitlen är i min översättning följande:

- Introduktion
- Idrottens färger – västliga nyckelhistorier
- Norge i går, i dag och i morgon
- Friidrottens dilemma – integration, men i färgmedvetande
- Fotboll – transnationell flyttning av arbetskraft och diskriminering
- Basketboll – underhållning, stil och multikultur
- Global dynamik – identitet, rum och tid
- Representation och rollmodeller
- Idrott, samhälle och politik

Studien har som utgångspunkt att elitidrott både är en central och omstridd samhällsarena. Den är central i bemärkelsen att det existerar ett stort samhällsintresse kring elitidrott. Detta märktes inte minst i Sverige och andra länder under våren 2008 när de idrottsliga diskussionerna i mångt och mycket handlade om kommande storeevenemang den sommaren – EM i fotboll och OS i Beijing. Den är samtidigt omstridd, eftersom det finns olika synsätt beträffande vad det innebär att vara norsk, eller svensk för den delen, elitidrottare och ha minoritetsbakgrund. Elitidrottsfältet kan i sociologisk mening ses som en arena för sociala, kulturella och materiella maktrelationer med aktörer som bland annat andra utövare, publik och media.

Bokens teoretiska bas står att finna i fenomenologin och i kritisk teori (bland andra Alfred Schutz, Paul Ricoeur och Charles Taylor) med tydliga referenser till anglosaxiska sociologer och idrottsforskare som Hargreaves, Jackson, Ingham & Donally, med flera. Metodologiskt hamnar studien i facket explorativa och komparativa studier. Som framgår av dispositionen har författaren koncentrerat sig på tre olika idrotter – friidrott, basketboll och fotboll. Den kvalitativa ansatsen har baserats på olika metoder – livsloppsintervjuer, ”vanliga” kvalitativa intervjuer, observationsdata och sekundäranalys. Bland intervjupersonerna märks utövare, tränare, ledare, sportjournalister och anställda inom olika idrottsorganisationer.

Huvudsyftet med projektet har varit att studera hur icke-vita elitidrottsutövare i Norge förhåller sig till nationell identitet, invandringsdebatt och inkluderingspotential. Författaren söker också genom hela boken finna samband mellan de olika sociologiska nivåerna – samhällsnivå (makro), organisationsnivå (meso) och praktiskt idrottsutövande (mikro). Här är det viktigt att påpeka att begreppet icke-vit är ett problematiskt begrepp, som författaren också diskuterar inledningsvis. Hon definierar detta som följer: ”en person som synligt och eventuellt även via sitt namn, klädedräkt och/eller med hänvisning till religion, skiljer sig från den genomsnittlige vite norrmannen.” Hon menar vidare att begreppet kan infogas som en form av *tacit knowledge* (tyst kunskap) – en kunskap som sällan uttalas, men som ändå finns i människors medvetande. Det är knappast politiskt korrekt att tala om hudfärg i samband med till exempel idrott. Ända har det förekommit och förekommer fortfarande uttalanden som ”det vita hoppet” i icke-vitdominerade sporter. Några exempel: de legendariska boxningsmatcherna i slutet av 1930-talet mellan tysken Max Schmeling och ”the Brown Bomber”, Joe Louis från USA. Här fanns naturligtvis även tydliga politiska undertoner. Kortdistanslöparen Geir Moen från Norge sågs också som ”ett vitt hopp” bland alla svarta löpare som dominerade de kortare löpdistanserna i friidrott liksom tysken Armin Hary i början av 1960-talet.

Några resultat och reflektioner

Jag kommer här att utgå från studiens tre idrottsdiscipliner: friidrott, basketboll och fotboll och blanda några resultat med egna reflektioner.

Många uppfattar just friidrotten som den basala idrotten från vilken andra idrotter genom åren spirat ut. I de antika olympiska spelen spelade friidrotten en huvudroll. Denna individualiserade idrott upplevs ha en ”naturlig” integrationspotential genom att den är global till sin karaktär. Vid OS och olika Golden Leagueturneringar möts elitidrottare från hela världen. De tävlandes hudfärg kommer i bakgrunden även om svarta sprinters, huvudsakligen från USA, och svarta långdistanslöpare från Afrika tenderar att dominera sina respektive idrottsfält. Man kan lite hårddraget säga att löpgrenar domineras av icke-vita, kastgrenar av vita, medan hoppgrenarna delas av bägge kategorierna. En relativt ny tendens är att vissa löpare, företrädesvis från Kenya, byter nationalitet för att kunna utöva sin löpning på högsta nivå på grund av den hårda inhemska konkurrensen. Tidiga exempel på detta är ”danske” Wilfred Kipketer ursprungligen från Kenya och marockanen Kalid Skah. Den senare var gift med en norska och bodde tidvis i Norge, men fortsatte att tävla för Marocko. Dessa exempel diskuterades en hel del i idrottskretsar i Norge på 1990-talet. Inom bordtennisen är idag nationalitetsbyten snarast legio med asiater som de främsta

aktörerna. Den inhemska konkurrensen parat med ekonomiska skäl bildar fond till dessas agerande.

Basketboll, som är en av världens största sporter, har enligt författaren en innebörd av beundran för "kulturell svarthet". Sporten domineras av svarta spelare huvudsakligen från USA och NBA-ligen, även om vita spelare från andra delar av världen tenderar att ta för sig alltmer. Sporten är också i hög grad förknippad med kläder och musik som hip hop och rap. Historiskt sett utgjorde basketgruppen Harlem Globetrotters från USA ett viktigt bidrag till att popularisera sporten genom sin blandning av tävling och uppvisning. Gruppen turnerade världen över från 1950-talet och framåt. "The Dream Team" alla kategorier förknippas av flertalet "idrottsvetare" med det amerikanska landslaget som uppvisningsvann basketturneringen vid OS i Barcelona 1992. Här spelade tidens alla stjärnor (huvudsakligen svarta) med en lyskraft som nådde oanade höjder. Världens alla basketligor – så ock den norska – har sina ultimata relationer till "The League" – NBA i USA, som domineras av svarta spelare. Här finns en likhet med ishockeyns förhållande till NHL i USA, men med den skillnaden att andelen svarta spelare i NHL är försvinnande liten. Det kan nämnas att den svenska basketen under tidigt 1950-tal framför allt hämtade inspiration från Balticum. KFUM Riga var, om jag minns rätt, en framgångsrik Stockholmsklubb under denna tidsperiod med flera spelare från Lettland. Sportens hemland är USA och YMCA-rörelsen där och tiden var sent 1800-tal. Jag kan nämna att i min mycket tidiga ungdom i Bromma spelade vi inte basket utan korgboll – ett spel som företrädesvis spelades utomhus med korgar uppsatta på lösa stolpar. Ja, tiderna har verkligen förändrats!

Fotbollen är intressant med tanke på att svarta spelare sent kom in på elitnivå i Europa. I England dröjde det till mitten av 1970-talet innan de första svarta spelarna dök upp i Premier League. Idag är läget som bekant ett helt annat. Samtidigt har fotbollen till skillnad från friidrott och basketboll på ett mer påtagligt sätt förknippats med rasism och integrationsproblem. Detta gäller både på planen och bland publiken. Kampanjer av olika slag har bedrivits i t.ex. Holland och England. Norge tycks enligt studien vara relativt förskonad från dessa avarter. I svenska landslagen i fotboll har det genom åren funnits få icke-vita spelare, medan Norges största stjärna under senare år – världsspelaren John Carew – är svart. Idag har många klubbar speciella rekryteringsbaser som Kalmar FF med många spelare från Brasilien, AIK med flera argentinska spelare etc. Läget är liknande utomlands med rekrytering från Sydamerika, Afrika och – alltmer – Asien. Den tidigare vita dominansen inom den europeiska fotbollen tenderar att luckras upp ordentligt via globaliseringen.

Summering

Ja, detta var bara ett ringa axplock av innehållet i denna utmärkta bok – en bok eller kanske snarare en forskningsstudie av mycket hög karat. För en idrottssociolog som undertecknad var det synnerligen givande att ta del av disciplinkollegan Mette Anderssons arbete. Här finns mycket att hämta för den vetgirige. Dessutom fyller Andersson igen en lucka inom idrottsforskningen, när hon relaterar idrott till nationalitet, migration och minoritet. Här kan man sedan gå vidare och granska andra idrotter utifrån ett liknande koncept. Hur ser det t.ex. ut i ishockey, handboll, badminton eller kampsporter alternativt inom hos oss en mindre idrott som landhockey. Manegen är så att säga krattad!

© Anders Östnäs 2008

 Köp boken från Adlibris.se

 Kjøp boken fra Capris.no

 Køb bogen fra Adlibris.dk